

links: Wachten op een nieuwe mast in Stavoren

boven: Lekkende kitnaad in top oude mast

Nieuwe mast voor redactiehoogaars

In SdZ 2020.5 schreven we over de keuring van mast en rondhouten van de redactiehoogaars. Omdat er in de oude lijmnaden als eens 'veren' waren gelijmd en de mast rondom was voorzien van een glasvezelmat met epoxyhars, was het raadzaam om alles serieuzer te controleren. Dat gebeurde bij Mastenmaker Piet Blaauw in Stavoren. Door: Wim de Bruijn en Arthur van 't Hof

Bij de keuring van de mast in 2020 hadden we al een plankje onderin de mastvoet gezien, dat door de expert niet werd weggehaald, omdat voor verwijderen 'destructief onderzoek' moest worden gedaan. Omdat er toch wat aan het beslag van de mast moest gebeuren werd deze bij Mastenmaker Piet Blaauw afgeleverd. Hij verwijderde het plankje, tilde de mast bij de hommer op en... er kwam een grote hoeveelheid water uit de holle mast lopen. Oorzaak: waarschijnlijk een lekkende kitnaad in de masttop, waarvoor bij de keuring al was gewaarschuwd.

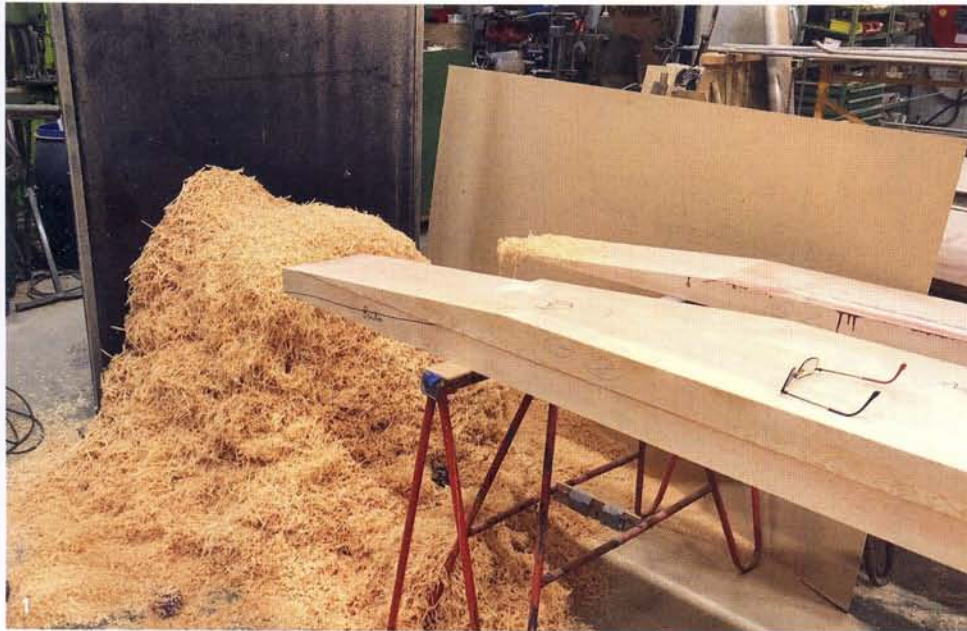
Om zekerheid te krijgen over de staat van de mast, moet je dan alle beslag verwijderen, het glasvezel met epoxyhars verwijderen en wigen slaan tussen de lijmnaden. Het vermoeden bestond dat er voor het lijmen van de mast ouderwetse UF-lijm was gebruikt, deze lijm blijft altijd doorharden tot de kracht volledig weg is. Regelmatig worden oude houten masten

op deze manier weer losse onderdelen! Als het hout nog gezond is kun je de lijm wegschaven; alleen schuren is niet voldoende, omdat de lijm ook in het hout is getrokken. Als je niet wat hout afschaaft, krijg je geen goede lijmverbinding met nieuwe lijm. Piet adviseerde om al dat werk niet uit te voeren, maar een nieuwe mast te maken. In prijs zou het weinig schelen, vanwege de vele uren die in een reparatie zouden gaan zitten en dan had je nog een oude mast! Bovendien heb je met een nieuwe, gelijmd mast voor de komende periode de zekerheid dat je geen problemen hoeft te verwachten en dat is ook veel waard! Daarnaast vonden we de mast nogal overbementen en niet erg 'elegant', de nieuwe kon wel wat lichter worden gemaakt. Maar van het een rol je in het ander zoals iedereen met een oud schip (1947) weet. Als gevolg van die beslissing zou ook de mastkoker moeten worden aangepast. Maar eigenlijk was die ook aan vervanging toe.

Nieuwe mast

Voor een nieuwe mast kun je kiezen tussen massief, gelijmd en hol verlijmd. Voor een massieve paal zoekt Piet het liefst lariks stammen uit Midden-Duitsland die nog op een hoogte van 650 meter groeien. Zo'n stam heeft smalle jaarringen, omdat ze langzaam groeien, en ze zijn daardoor soepel en sterk. Maar je moet er wel naar zoeken. Een mooie Douglas stam voldoet ook prima. Voor het maken van een gelijmd mast of giek wordt oregon, *clear and better* gebruikt. Het is verkrijgbaar in goede lengtes en van prima afmetingen. Bovendien kan het hout droog worden geleverd. In de geconditioneerde ruimte bij deze mastenmakerij in Stavoren, blijft het hout ook droog. Voor de mast van de redactieboot, die 12 meter lang moest worden en een mastvoet van 25 x 25 cm moest krijgen werd het hout besteld. Toen wij arriveerden waren alle onderdelen al tot de benodigde lengte verlijmd, op maat gezaagd, de delen van de masttop boven de hommer waren al verjongd (foto 1).

De mast wordt als een blokkendoos opgebouwd. Een liggend deel, erop twee zijanten met ertussen een ruimte. De ruimte wordt op een aantal plaatsen, zoals bij de mastvoet, de lummel voor de giek, halverwege en bij de hommer opgevuld met een passende balk. Op die plaatsen is de mast niet hol. Omdat er een kabel voor de verlichting door moet lopen wordt, voordat de deksel op de doos wordt gelijmd, een sleuf in de tussenstukken gefreesd, zodat er een elektriciteitspijp door kan. Romke Blaauw zagde met een grote handcirkelzaag van bovenkant mastvoet tot waar de hommer moest beginnen nog een stukje taps, dat scheelt achteraf weer schaaftwerk (2).

Het lijmen

De te lijmen oppervlakken moeten volkomen vlak zijn, want de te gebruiken lijm vult geen holtes (3). Daarna worden alle te lijmen oppervlakken zorgvuldig voorzien van tweecomponenten Resorcinol lijm. Bij Blaauw gebruiken ze naast kwasten ook lijmrollers met een reservoir erboven bevestigd, zodat je al rollend over het hout de lijm gelijkmatig kan aanbrengen (4). Als alle te lijmen kanten van lijm zijn voorzien, worden de onderdelen op elkaar gelegd (5 en 6). De plaatsen van de tussenstukken zijn van te voren goed afgetekend. Dan brengen Piet, Romke en dochter Hylkje (7) zo snel mogelijk tientallen lijmtangen aan en draaien die gelijkmatig aan (8). Nadat de doos, op de deksel na, gelijmd is tellen we meer dan 150 lijmtangen. De volgende dag wordt de elektriciteitspijp aangebracht en dan kan, nadat alle lijmtangen zijn losgedraaid, de deksel op de doos worden gelijmd en dan gaan

DOBBER IN DE HOUGHAVEN

Bij Scheepstimmer- & Onderhoudsbedrijf Blaauw worden jaarlijks veel houten, maar ook stalen masten gemaakt. Daarnaast wordt er gewerkt aan rondhouten, zwaarden, koekoeken en alle soorten betimmering. Je kan het zo gek niet bedenken, of 'Team Blaauw' maakt het. Soms zelfs gaat het om kunst. Zo drijft er sinds deze winter in de Houthaven in Amsterdam een enorme, zacht wiegende 'dobber' met een mast van ruim 30 m. Een reuzenklus voor de mensen van Blaauw waarvoor zelfs de loods in Stavoren moest worden verlengd.

de lijmtangen er weer een dag omheen. Dan ligt er een 12 meter lange, enigszins tapse doos (9). Dan gaat het aftekenen beginnen. De exacte maat van de mastvoet, waar de ronding kan beginnen, de plaats waar de hommer moet komen en hoe de top verjongd moet worden, vanaf bovenkant hommer. Er worden nu potloodlijnen op het hout getekend, zodat het vierkant, achtkant kan worden gezaagd. Dat gaat met een grote handcirkelzaag. Na het achtkant wordt een zestienkant afgetekend en dat is werk voor de elektrische schaaaf. Als een mast voldoende diameter heeft, wordt ook een 32-kant afgetekend en geschaafd. Daarna volgt het schaven tot de mast rond is. Het maken van de overgang van de vierkante mastvoet naar de ronde mast is een aparte klus. Ook voor het maken van een mooie hommer is ervaring nodig. Helemaal rond krijg je de mast alleen met schu-

ren, eerst machinaal en daarna met een lange schuurband die je langs de mast op en neer haalt. Daar hebben mastenmakers verschillende methoden voor ontwikkeld. Als de mast maar goed en gelijkmatig rond wordt! Toch is dat moeilijker dan je denkt. Hylkje Blaauw was heel wat uren zoet met het zorgvuldig schuren en daarna het lakken. Want dat is een tijdrovend klus (10 en 11). Standaard wordt de mast driemaal in de twee-componentenlak gezet en daarna enkele malen afgewerkt met een eencomponent lak, beide van Epifanes. Matthieu Albers van Epifanes adviseerde ons overigens daar zelf nog minimaal enkele lagen aan toe te voegen, ga gerust uit van 12 lagen. De masttop kun je natuurlijk wit of zwart maken, wij kozen voor traditioneel zwart. Voor het beslag zijn verschillende mogelijkheden. Daarover en over de nieuwe mastkoker meer in een volgende artikel.